

Макаренко М.М., здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

ОСНОВНІ СПОСОБИ ЗНИЩЕННЯ, ПІДРОБКИ АБО ЗАМІНИ НОМЕРІВ ВУЗЛІВ ТА АГРЕГАТІВ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ, ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Проблема незаконного обігу транспортних засобів на території України дотепер залишається невирішеною, оскільки питома вага злочинів, пов'язаних із незаконним обігом транспортних засобів, є достатньо високою. Найбільша кримінальна активність у сфері незаконного обігу транспортних засобів спостерігається в тих регіонах України, які межують з країнами - імпортерами автомобілів.

Протягом тривалого часу поставлений на потік незаконний обіг транспортних засобів в Україні приносить кримінальному бізнесу незаконні доходи внаслідок недостатнього державного контролю та нестабільної соціальної обстановки. Відсутність належної правової регламентації, технічних можливостей, що забезпечують оперативне виявлення «кримінальних» транспортних засобів, некомпетентність ряду співробітників правоохоронних органів у вирішенні цих завдань, дає можливість безкарно вчиняти підробку номерів вузлів та агрегатів викрадених автомобілів і «легалізувати» їх в обхід існуючих правил. Неefективна боротьба з цими злочинами створює умови для розвитку в злочинців певних навичок, удосконалення технічних можливостей [1, с. 1].

Спосіб злочину може свідчити про багато обставин при його вчиненні. Складність способу вчинення злочину показує на ціль, яку поставив перед собою суб'єкт злочину, на його професійні якості і навички, технічну оснащеність місце вчинення злочину, а інколи

навіть і на кількість осіб, які приймали участь у вчиненні протиправного діяння.

Спосіб знищення, підробки або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу - один з основних елементів криміналістичної характеристики даного діяння. Встановлення вказаного компонента дозволить вирішити низку задач криміналістичного характеру, спрямованих на: забезпечення повноти, всебічності та ефективності розслідування; пошук і виявлення слідів, взаємозв'язок доказів; розшук осіб, які вчинили протиправне діяння; попередження подібних злочинів тощо.

Способи підроблення ідентифікаційного номера, номера кузова, шасі, двигуна, державного реєстраційного знака умовно розділити їх на декілька груп залежно від місць їх розміщення. Оскільки способи підроблення ідентифікаційного номера кузова (шасі) відрізняються від способів підроблення ідентифікаційного номера двигуна, а також способів підроблення державного реєстраційного знака транспортного засобу [2, с. 14].

Так, підроблення державного реєстраційного знака часто проводиться як шляхом повних або часткових змін змісту справжнього державного реєстраційного знака, так і шляхом виготовлення сфальсифікованого знака повністю.

Фальсифікація відбувається такими способами:

- нанесення (кріплення) на справжній державний реєстраційний знак шару пластичних мас, металу, фрагментів картону, пластику, що дозволяють змінити цифри або букви, що мають схоже зображення із знаками потрібного вторинного маркування, наприклад, 3-5, 1-4, 5-6-8-9-0, Г-П, С-О, подальше зафарбовування за кольором державного реєстраційного знака;

- механічне “утоплення” ділянки (фрагмента) справжнього державного реєстраційного знака, нанесення на цю ділянку шару металу або пластичної маси і тиснення на отриманій поверхні рельєфу що потребує вторинного маркування, подальше зафарбовування за кольором державного реєстраційного знаку;

- виготовлення цілком нового знаку з металу, картону,

пластику, тиснення знаків вторинного маркування, подальше зафарбовування за кольором державного реєстраційного знаку.

Зміна маркування двигуна транспортного засобу найчастіше досягається двома способами. Перший спосіб полягає у знищенні знаків первинного маркування шляхом зняття (зрізу) шару металу з нанесеним маркуванням шляхом механічної обробки поверхні, приливу блоку циліндрів. Рідше зустрічається спосіб, коли знищення знаків первинного маркування, блоків двигуна, що виготовлені із алюмінієвих сплавів, здійснюється термічною дією на маркувальний майданчик за допомогою газового пальника або паяльної лампи. Після цього на підготовлену таким чином площадку наноситься (“набивається”) необхідне маркування або наклеюється спеціальна пластина із заздалегідь нанесеним номером. Другий спосіб полягає у забиванні (зафарбовуванні) знаків первинного маркування з подальшим набиванням потрібних знаків [2, с. 16].

Існують ще декілька способів змінення маркування кузовів (шасі) транспортних засобів, а саме:

- добивання бракуючих елементів у знаках первинного маркування, що мають схоже зображення із знаками, що потребують вторинного маркування, наприклад, 3-5, 1-4, 5-6-8-9-0;

- механічне “утоплення” ділянки (фрагмента) ідентифікаційного маркування, монтаж на цьому місці аналогічної ділянки (фрагмента), демонтованої з кузова іншого автомобіля, слюсарна обробка утвореної поверхні, шпатлювання швів, і подальше зафарбовування за кольором кузова;

- механічне “утоплення” ділянки (фрагмента) ідентифікаційного маркування, нанесення на цю ділянку шару металу або пластичної маси і тиснення на отриманій поверхні рельєфу потрібного вторинного маркування, подальше зафарбовування за кольором кузова;

- заміна цілком панелі на якій розташовані знаки ідентифікаційного маркування на аналогічну панель, демонтовану з кузова іншого автомобіля, слюсарна обробка освіченої поверхні, шпатлювання швів нанесення шару пластичної речовини, що імітує шар шумоізоляційної мастики, і

кольором кузова;

- механічне “утеплення” всієї панелі, на якій розташовані знаки ідентифікаційного маркування, монтаж на її місці аналогічній панелі, демонтовану з кузова іншого автомобіля, слюсарна обробка утвореної поверхні, шпатлювання швів, нанесення шару пластичної речовини, що імітує шар шумоізоляційної мастики, і подальше зафарбовування за кольором кузова;

- нанесення шару пластичної речовини (шпаклювання, полімерні матеріали, бінарні суміші, легкосплавний метал і т. д.) на “лицьову” поверхню кузова в зоні розташування знаків первинного маркування, формування необхідного рельєфу знаків вторинного маркування з подальшим їх зафарбовуванням, відповідного кольору кузова;

- нанесення шару металу (за допомогою зварки електродуги і т. п.) на “лицьову” поверхню кузова в зоні розташування знаків первинного маркування, слюсарна обробка і “вирівнювання” отриманої поверхні, нанесення (таврування, гравірування) необхідних знаків вторинного маркування з подальшим їх зафарбовуванням, відповідним кольором кузова;

- встановлення і кріплення різними способами металевої пластини із знаками вторинного маркування на “лицьовій” поверхні кузова в зоні розташування знаків первинного маркування, шпатлювання швів з подальшим їх зафарбовуванням до відповідного кольору кузова;

- нанесення (“добивання” за допомогою клейм, гравірування) необхідних елементів зображення знаків вторинного маркування, заповнення рельєфу “зайвих” елементів зображення знаків первинного маркування пластичними матеріалами (шпаклювання, полімерні матеріали, бінарні суміші, легкосплавний метал і т. д.) з подальшим зафарбовуванням знаків за кольором кузова;

- вирівнювання (забивання, закарбовування) “лицьової” поверхні панелі, що маркірується, у зоні розташування рельєфних знаків первинного маркування, нанесення (за допомогою клейм, гравірування) необхідних елементів зображення знаків первинного маркування і подальше зафарбовування за кольором кузова;

- демонтаж (вирізування) фрагмента панелі кузова, що маркірується, і повторний його монтаж (за допомогою зварювання, паяння, клейових з'єднань) в отвір, що утворився, в іншому положенні (фрагмент розвернутий на 180°, використовується для знаків 6-9), слюсарна обробка утвореної поверхні, шпатлювання швів і подальше зафарбовування за кольором кузова;

- демонтаж (вирізування) фрагмента панелі кузова, утворений отвір фрагмента з одним знаком вторинного маркування (фрагмент пластини з рельєфним знаком маркування, виготовленої не відповідно до технології маркування, що використовується підприємством-виготовником), слюсарна обробка визначеної поверхні, шпатлювання швів і подальше зафарбовування знаків вторинного маркування за кольором кузова;

- демонтаж (вирізування) декількох (двох, трьох та більше) фрагментів панелі кузова, що маркірується, з нанесеним (одним) знаком ідентифікаційного маркування і повторний їх монтаж в утворені отвори в іншому порядку, слюсарна обробка утвореної поверхні, шпатлювання швів і подальше зафарбовування знаків вторинного маркування за кольором кузова;

- демонтаж (вирізування) фрагмента панелі кузова, що маркірується, з нанесеними (двома або більш) знаками ідентифікаційного маркування і монтаж в отвір фрагмента, що утворився, з відповідною кількістю знаків вторинного маркування (фрагмент пластини з рельєфними знаками маркування, виготовленої не відповідно до технології маркування, використовуваної підприємством-виготовлювачем), слюсарна обробка отриманої поверхні, шпатлювання швів і подальше забарвлення знаків вторинного маркування за кольором [2, с. 16-17].

Отже, реалізація кожного з розглянутих способів знищення, подробиці або заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу незмінно залишає певні сліди, які характеризують кваліфікацію злочинця (рівень володіння знаряддями (технічними засобами), вказують на умови (обстановку), в якій здійснювалася протиправна діяльність,

кількість суб'єктів злочину. Все це дозволяє органу досудового розслідування висунути цілеспрямовані версії, визначити вірний напрямок у розслідуванні вже на його початковому етапі.

Список використаних джерел

1. Віскунов В.В. Кримінальна відповідальність за знищення, підробку або заміну номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Віктор Віталійович Віскунов, Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. - К., 2012. - 20 с.

2. Розслідування злочинів, пов'язаних із знищенням, підробкою або заміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу [Текст] : метод. рек. / [С. С. Чернявський, О. М. Брисковська, А. А. Вознюк та ін.]. - К. : Нац. акад. внутр. справ, 2013. - 85 с.